

Försvarsutskottets yttrande 2019/20:FöU4y

Skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning

Till trafikutskottet

Trafikutskottet har gett försvarsutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 2019/20:15 Skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning och följdmotionerna i de delar som berör utskottets beredningsområde.

Utskottet behandlar de två inkomna följdmotionernas samtliga fem yrkanden. Utskottet föreslår att trafikutskottet ska föreslå att riksdagen tillkännager för regeringen att den skyndsamt ska se över möjligheten för Säkerhetspolisen och Försvarsmakten när det är motiverat utifrån Sveriges säkerhet att kunna överklaga beviljande eller återkallande av tillstånd till regeringen. Utskottet föreslår i övrigt att trafikutskottet tillstyrker propositionen och avstyrker övriga motionsyrkanden.

I yttrandet finns två avvikande meningar (M, KD).

Utskottets överväganden

Propositionen

I propositionen lämnas förslag till ändringar i lagen (2003:389) om elektronisk kommunikation och offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för att kunna skydda Sveriges säkerhet vid användning av radiosändare.

För att få tillstånd att använda radiosändare och för att få medgivande till överlåtelse eller uthyrning av sådana tillstånd ska det vara en förutsättning att det kan antas att radioanvändningen inte kommer att orsaka skada för Sveriges säkerhet. Tillstånd ska kunna förenas med villkor om krav som är av betydelse för Sveriges säkerhet. Dessutom ska tillstånd kunna återkallas eller tillståndsvillkor ändras omedelbart om radioanvändningen har orsakat skada för Sveriges säkerhet eller det kan antas att radioanvändningen kommer att orsaka sådan skada. Bestämmelserna ska inte gälla för tillstånd för utsändningar som kräver tillstånd enligt radio- och tv-lagen.

Säkerhetspolisen och Försvarsmakten ska kunna överklaga beslut i tillståndsfrågor som berör Sveriges säkerhet. Det föreslås också sekretessbrytande bestämmelser för att möjliggöra nödvändigt informationsutbyte mellan Post- och telestyrelsen, Säkerhetspolisen och Försvarsmakten i tillståndsfrågor som berör Sveriges säkerhet.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2020.

Motionerna

I motion 2019/20:3381 av Jens Holm m.fl. (V) ställer man sig bakom förslagen i propositionen då man anser att förslagen är rimliga för att nationella säkerhetsintressen ska kunna säkerställas i högre utsträckning i samband med tillstånd att använda radiosändare. Motionärerna föreslår dock att regeringen ska återkomma med förslag på hur 5G-nät kan byggas ut i statlig regi.

Jessika Roswall m.fl. (M) föreslår i motion 2019/20:3387 att regeringen ska

- verka för en översyn av befintlig lagstiftning och strategier som berör cyber- och informationssäkerhet i syfte att identifiera brister – enskilt och i samordningen – samt föreslå förbättringar (yrkande 1)
- noga följa tillämpningen av de nya reglerna som föreslås i propositionen och återkomma med en utvärdering två år efter att reglerna har trätt i kraft (yrkande 2)
- skyndsamt se över möjligheten för Säkerhetspolisen och Försvarsmakten när det är motiverat utifrån Sveriges säkerhet att kunna överklaga beviljande eller återkallande av tillstånd till regeringen och inte till förvaltningsdomstol, vilket regeringen föreslår (yrkande 3)
- agera för en gemensam nordisk linje i frågan om säkerheten i 5G-nätet (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser – liksom Försvarsberedningen bl.a. gör i sin slutrapport Värnkraft – Inriktningen av säkerhetspolitiken och utformningen av det militära försvaret 2021–2025 (Ds 2019:8) – att det är centralt för landets samlade försvarsansträngningar att Sveriges elektroniska kommunikationer är säkra. Detta gäller inte minst när det svenska målet för digitaliseringspolitiken är satt att vara att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter och utvecklingen av 5G-nätet går med rasande fart samtidigt som underrättelsehoten och riskerna för rent ekonomiska brott är större än någonsin.

Utskottet bedömer att förslagen i propositionen ligger inom ramen för den nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet, vilken utskottet tidigare välkomnat (skr. 2016/17:213, bet. 2017/18:FöU4, rskr. 2017/18:142) och bl.a. kompletterar den lag om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster som tidigare stiftats i syfte att genomföra EU:s direktiv om nät- och informationssäkerhet (NIS-direktivet) i svensk rätt (prop. 2017/18:205, bet. 2017/18:FöU14, rskr. 2017/18:375). Utskottet ser i sammanhanget positivt på det nationella center för att öka informations- och cybersäkerheten som aviserats av regeringen.

Utskottet instämmer med regeringen om att det krävs författningsändringar för att samhällsviktiga aktörers behov och nationella säkerhetsintressen ska kunna säkerställas i högre utsträckning och välkomnar därför propositionens förslag. Utskottet bedömer att det är en förutsättning för att kunna möta allvarliga hot mot samhällets funktioner och hävda Sveriges suveränitet och territoriella integritet.

Utskottet finner med anledning av den aktuella propositionen, tidigare lagförslag och den nationella strategin inte anledning att i dagsläget göra en ytterligare översyn av befintlig lagstiftning och strategier som berör cyber- och informationssäkerhet i syfte att identifiera brister. Trafikutskottet bör därför avstyrka motion 2019/20:3387 (M) yrkande 1. Utskottet förutsätter vidare att regeringen noga kommer att följa tillämpningen av de nya reglerna som föreslås i propositionen och överväga en utvärdering i framtiden. Även yrkande 2 i samma motion bör därmed avstyrkas av trafikutskottet.

Regeringen konstaterar att det finns olika instansordningar vid överklagande av ärenden som innehåller bedömningar av frågor som rör Sveriges säkerhet. Prövningen i ärenden som rör tillstånd att använda radiosändare kommer att innefatta en rad olika bedömningsgrunder som inte tar sikte på frågan om Sveriges säkerhet. Enligt regeringen är det i dessa delar inte lämpligt att regeringen prövar överklaganden. Regeringen anser att det är förenat med praktiska svårigheter att låta de delar av ett överklagande som berör Sveriges säkerhet överklagas till regeringen medan övriga delar överklagas till allmän förvaltningsdomstol, men att det kan finnas anledning att återkomma till frågan då instansordningen i ärenden som berör Sveriges säkerhet är aktuell i flera andra sammanhang. Utskottet föreslår dock, mot bakgrund av det säker-

hetspolitiska läget, att regeringen skyndsamt ska se över möjligheten för Säkerhetspolisen och Försvarsmakten när det är motiverat utifrån Sveriges säkerhet att kunna överklaga beviljande eller återkallande av tillstånd till regeringen. Utskottet föreslår med tillstyrkande av motion 2019/20:3387 (M) yrkande 3 således att trafikutskottet ska föreslå att riksdagen tillkännager för regeringen vad utskottet anför ovan.

Mot bakgrund av att den befintliga strategins inriktning och redan pågående samarbeten mellan de nordiska länderna – t.ex. de nordiska ländernas avsiktsförklaring i fråga om ett fördjupat samarbete om 5G (regeringens webbplats, maj 2018) – ser utskottet inte anledning för trafikutskottet att i dagsläget tillstyrka förslaget om ett ökat nordiskt samarbete, dvs. motion 2019/20:3387 (M) yrkande 4, som således bör avstyrkas.

Utskottet anser vidare inte att ett statligt ägt 5G-nät är lösningen på säkerhetsutmaningarna och vidhåller att ansvarsprincipen kräver att alla berörda aktörer – privata som offentliga – har ett ansvar för att identifiera och möta informationspåverkan inom sina respektive ansvarsområden, t.ex. i samband med överlåtelse och upplåtelse av viktigare infrastruktur. Alla måste bidra till att förebygga och förhindra att väsentliga totalförsvarsintressen exponeras för risker. Grundliga risk- och konsekvensanalyser är därför nödvändiga i sådana sammanhang. Utskottet instämmer med vad regeringen uttrycker om att det i sammanhanget är särskilt viktigt med samverkan och en gemensam riktning för arbetet på området eftersom ingen kan lösa säkerhetsutmaningarna ensam. Med det anförda anser utskottet att trafikutskottet bör avstyrka motion 2019/20:3381 (V) om att regeringen ska återkomma med förslag på hur 5G-nät kan byggas ut i statlig regi.

Utskottet ser sammanfattningsvis positivt på förslagen i propositionen och regeringens fortsatta arbete på området. Det är viktigt att alla de initiativ som nu tas och som är av intresse för totalförsvaret verkar åt samma håll. Utskottet har i övrigt inget ytterligare att anföra med anledning av propositionen och anser sålunda att trafikutskottet bör tillstyrka denna.

Stockholm den 24 oktober 2019

På försvarsutskottets vägnar

Niklas Karlsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Roger Richthoff (SD), Jörgen Berglund (M), Sven-Olof Sällström (SD), Kalle Olsson (S), Mikael Oscarsson (KD), Allan Widman (L), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M), ClasGöran Carlsson (S), Lars Püss (M), Heléne Björklund (S) och Lars Thomsson (C).

Avvikande meningar

1. Skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning (M, KD)

Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M), Mikael Oscarsson (KD), Alexandra Anstrell (M) och Lars Püss (M) anför:

Vi står bakom målet för digitaliseringspolitiken, vilket är att Sverige ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens möjligheter. Utbyggnaden av femte generationens mobilnätverk, 5G, kommer att vara avgörande för att möta behovet av högre överföringshastigheter, större datamängder och bättre kvalitet för mobila enheter. Den digitala teknikens utveckling har inneburit stora möjligheter för mänskligheten. Den öppnar upp för kommunikation mellan människor utanför länders gränser, kulturer och sammanhang. Sverige är i dag ett av världens mest digitaliserade länder. Utvecklingen av datakommunikationen ger stora möjligheter för ett litet exportberoende land. Dessa ska vi ta vara på. Samtidigt innebär den digitala teknikens utveckling även hot och utmaningar, inte minst för Sveriges säkerhet.

Regeringen konstaterar i den aktuella propositionen att 5G innebär stora möjligheter, men samtidigt blir hot svårare att upptäcka, risker mer svårbedömda och beroenden svåra att överblicka. Vi delar regeringens uppfattning i denna del, och propositionen är ett steg i rätt riktning.

Vi vill dock peka på områden där det finns behov av ytterligare åtgärder och förtydliganden i en fråga som är central för hur vi bäst skyddar svenska intressen, och ytterst Sveriges säkerhet. Vi föreslår därför att regeringen

- ska verka för en översyn av befintlig lagstiftning och strategier som berör cyber- och informationssäkerhet i syfte att identifiera brister – enskilt och i samordningen – samt föreslå förbättringar
- noga ska följa tillämpningen av de nya reglerna som föreslås i propositionen och återkomma med en utvärdering två år efter att reglerna har trätt i kraft.

Trafikutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2019/20:3387 (M) yrkande 1 och 2 tillstyrks därmed.

2. Skydd av Sveriges säkerhet vid radioanvändning – nordiskt samarbete (M)

Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M), Alexandra Anstrell (M) och Lars Püss (M) anför:

Regeringen konstaterar i den aktuella propositionen att 5G innebär stora möjligheter, men samtidigt blir hot svårare att upptäcka, risker mer svårbedömda och beroenden svåra att överblicka. Vi delar regeringens uppfattning i denna del, och propositionen är ett steg i rätt riktning.

Det saknas dock i dag en gemensam linje bland de nordiska länderna kring hur man ser på säkerhetsriskerna kopplat till leverantörerna av 5G-nätet. Det utgör en betydande brist i ljuset av de höga ambitioner som de nordiska länderna har på det här området. Det står även i kontrast mot ambitionerna att fördjupa det nordiska säkerhets- och försvarssamarbetet inklusive samarbetet för att stärka cybersäkerheten. 5G-frågan är även kopplad till den bredare problemställningen att det saknas lagstiftning för att hindra utländska investeringar i kritisk infrastruktur i flera av de nordiska länderna. Det innebär att det saknas möjligheter att väga in säkerhetspolitiska överväganden när 5G-nätet ska auktioneras ut under 2019 och 2020. Under nuvarande författningsstöd kan beslut därför enbart tas med utgångspunkt från pris och prestanda i flera nordiska länder, vilket är otillfredsställande givet de säkerhetspolitiska implikationerna kopplat till utbyggnaden av 5G-nätet.

Regeringen bör därför agera för att de nordiska länderna utvecklar en gemensam linje i synen på säkerhetsriskerna kopplat till leverantörer av 5G-nätet och att de nordiska länderna koordinerar sitt agerande och sina ställningstaganden vid internationella förhandlingar om säkerhetsaspekter kopplade till 5G-nätets utbyggnad. De nordiska länderna bör även skapa förutsättningar för att även kunna väga in säkerhetspolitiska faktorer när kritisk infrastruktur upphandlas eller auktioneras ut.

Trafikutskottet bör ställa sig bakom det som anförs i den avvikande meningen och föreslå att riksdagen tillkännager detta för regeringen. Motion 2019/20:3387 (M) yrkande 4 tillstyrks därmed.